

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті розкривається сутність педагогічної готовності до інноваційної діяльності; презентується модель формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до інноваційної діяльності, яка складається з принципів: адекватності сучасним вимогам, індивідуалізації, технологічності, динамічності; умов: психолого-педагогічних, організаційних, методичних; компонентів готовності до інноваційної діяльності: мотиваційного, особистісного, когнітивно-операційного, рефлексивного, креативного; етапів: формування у студентів інноваційного мислення, вивчення інноваційних педагогічних технологій у діяльності вчителя фізкультури; розкриваються шляхи формування готовності до педагогічної інноваційної діяльності в процесі вивчення передового педагогічного досвіду.

Ключові слова: професійна підготовка, модель, майбутні вчителі фізичної культури, інноваційна діяльність, передовий педагогічний досвід, готовність до інноваційної діяльності.

Степанченко Н. И. Формирование у будущих учителей физической культуры готовности к инновационной деятельности. В статье раскрывается сущность педагогической готовности к инновационной деятельности; презентуется модель формирования готовности будущих учителей физического воспитания к инновационной деятельности, состоящая из принципов: адекватности современным требованиям, индивидуализации, технологичности, динамичности; условий психолого-педагогических, организационных, методических; компонентов готовности к инновационной деятельности: мотивационного, личностного, когнитивно-операционного, рефлексивного, креативного; этапов: формирование у студентов инновационного мышления, изучение инновационных педагогических технологий в деятельности учителя физкультуры; раскрываются пути формирования готовности к педагогической инновационной деятельности в процессе изучения передового педагогического опыта.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, модель, будущие учителя физической культуры, инновационная деятельность, передовой педагогический опыт, готовность к инновационной деятельности.

Stepanchenko Nataliya. Modeling of Readiness to Innovative Activity of Future PE Teachers. The pedagogical readiness to innovative activity is revealed in this article; formation of the readiness to innovative activity of future PE teachers model is presented. It consists of principles of: adequacy to modern demands, individualization, technology, dynamics; conditions: psychological-pedagogical, organizational, methodological, components of readiness to innovative activity: motivational, personal, cognitive-operational, reflectional, creative; stages: students innovative thinking forming, innovative pedagogical technologies in PE teachers' activity studies; the ways of readiness to innovative activity forming in the process of studying of advanced pedagogical experience are revealed. Experimental work of readiness to innovative activity modeling was based on Faculty of Physical Training in Lviv State University of Physical Culture and consisted of 3 stages: preventive, educational and creative. One hundred and twenty of third year students (58 students – experimental group, 62 – control group) took part in the experiment that was aimed to study the advanced pedagogical experiences of PE teachers. Dynamics that reflects the effectiveness of model functioning in comparison to traditional practice was determined based on four levels: low, average, sufficient and high. The self-evaluation data was gathered with the help of teacher readiness to innovative activity diagnostics method by I. Piskaryova. Statistical processing of the results that were gathered demonstrates the quality changes in all components of readiness to innovative activity between students of experimental and control groups. Herewith in the structure of readiness of experimental group students the positive changes have been detected: the amount of students with high level of readiness to innovative pedagogical activity have grown considerably and the amount of students with low or average level have decreased. The received results let us to assert that modeling of future PE teachers readiness to innovative activity is possible in the process of studying of advanced pedagogical experience using such methods like familiarization with experience, practical training and involvement of students into experimental work, and also with the help of creating conditions of psychological safety and freedom.

Key words: professional training, model, future PE teachers, innovative activity, advanced pedagogical experience, readiness to innovative activity.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. В статті розкривається сутність педагогічної готовності до інноваційної діяльності; презентується модель формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до інноваційної діяльності, яка складається з принципів: адекватності сучасним вимогам, індивідуалізації, технологічності, динамічності; умов: психолого-педагогічних, організаційних, методичних; компонентів готовності до інноваційної діяльності: мотиваційного, особистісного, когнітивно-операційного, рефлексивного, креативного; етапів: формування у студентів інноваційного мислення, вивчення інноваційних технологій в галузі фізичного виховання, практична реалізація інноваційних технологій у діяльності вчителя фізкультури; розкриваються шляхи формування готовності до педагогічної інноваційної діяльності в процесі вивчення передового педагогічного досвіду. Нове українське суспільство з його проблемами, насамперед у соціальній сфері, потребує фахівців з фізичного виховання інноваційного типу, які поєднують в собі духовне та фізичне багатство, здатність до творчої співпраці, педагогів, котрі володіють сучасними інноваційними технологіями фізичної культури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На основі аналізу літератури можна стверджувати, що інновації в системі підготовки фахівців пов'язані зі внесенням змін у різні компоненти освітньої системи кожного навчального закладу. Так, втілення інновацій у навчальний процес ВНЗ передбачає зміни в наступних його компонентах: в цілях, змісті, методах і

технологіях навчання; формах організації та системі управління; в стилях діяльності та організації навчального процесу; в системі контролю та оцінці рівня освіти; в системі фінансування; в навчально-методичному забезпеченні; в навчальних планах і програмах; у науково-педагогічній діяльності; у взаємодії викладача і студента [9]. В цілому, в розумінні сутності інноваційних процесів в освіті лежать дві важливі проблеми педагогіки:

- проблема вивчення, узагальнення та розповсюдження передового педагогічного досвіду;
- проблема втілення досягнень психолого-педагогічної науки в практику.

Отже, предмет інноватики, зміст і механізми інноваційних процесів повинні лежати в площині об'єднання двох взаємопов'язаних між собою процесів, які розглядаються на даний час ізольовано, тобто їх результатом повинно стати використання новацій, як теоретичних, так і практичних, і тих, що утворюються на стику теорії та практики. Все це робить актуальною проблему розробки педагогічної системи професійної підготовки, яка скерована на формування у майбутніх учителів фізичного виховання готовності до інноваційної діяльності. Готовність до інноваційної педагогічної діяльності розглядалась у працях вітчизняних і російських дослідників С. Воробйової, І. Гавриш І. Дичківської, Н. Дуки, В. Сластьоніна, Л. Подимової, І. Піскарьової, та ін. Велику увагу щодо підготовки вчителя до інноваційної діяльності приділяють зарубіжні автори: К. Ангеловски, А. Адамс, Л. Хіггінсон, Ш. Лоулор, Б. Мун, Т. Гусен, Р. Фергюссон та ін. Дослідники розглядають готовність до діяльності як передумову цілеспрямованої діяльності, її регуляції, стійкості та ефективності. В. Сластьонін і Л. Подимова під готовністю педагога до інноваційної професійної діяльності розуміють інтегративну якість особистості, що уявляє собою єдність особистісних і операційних компонентів, які забезпечують ефективність цієї діяльності. У структурі готовності вони виділяють мотиваційний, креативний, технологічний, рефлексивний компоненти [4,с.38-40].

На основі аналізу теорії та практики підготовки майбутніх учителів О. Дубасенюком були визначені компоненти готовності до інноваційної діяльності: цільовий, мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-практичний та оцінно-результативний [3]. Автор наголошує на тому, що « ця готовність є особистісним утворенням, яке опосередковує залежність між ефективністю діяльності педагога та його спрямованістю на вдосконалення свого професійного рівня» [3,с.45]. Отже, готовність до інноваційної діяльності співвідноситься з особистісними структурами педагога, які суттєво впливають на успішність реалізації освітніх інновацій, а також на особистісну та професійну самореалізацію вчителя. Проте, аналіз даних досліджень показав, що при значній кількості виявлених якостей педагога неможливо за основу професійної підготовки вчителя взяти певний їх набір, який гарантує успіх [6,7]. Не вирішило також проблеми і виділення різних типів педагогів. Виявлено, що вчителі, які відносяться до різних типів педагогів, можуть добиватися успіху, використовуючи різноманітні індивідуальні стратегії, знаходячи при цьому для себе найбільш підходящі сфери педагогічної діяльності [2,5]. У зв'язку з чим, важливо визначити умови, які забезпечують формування-розвиток інтегративних характеристик особистості майбутнього вчителя в процесі його підготовки у вищому навчальному закладі – педагогічній спрямованості, мотиваційної сфери, готовності до інноваційної діяльності, тощо [2,8].

Виходячи з цього, виникають протиріччя між:

- невідповідністю задекларованого підходу до зміни системи професійної підготовки фахівців і відсутністю шляхів її практичної реалізації в галузі фізичне виховання і спорт;
- об'єктивною потребою суспільства в конкурентоздатних фахівцях з фізичного виховання, які володіють інноваційними технологіями та застосуванням у процесі навчання студентів переважно традиційних форм, методів і засобів професійної підготовки.

Вказані протиріччя диктують необхідність створення системи професійної підготовки майбутніх учителів фізкультури, яка ґрунтується на принципах і методах дидактичного моделювання професійної діяльності.

Формулювання мети та завдань роботи. У зв'язку з цим, метою статті є представлення моделі педагогічної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання та розкриття деяких шляхів формування у них готовності до інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модель вбирає в себе **принципи** її функціонування (*адекватності сучасним вимогам, технологічності, варіативності, динамічності, індивідуалізації; умови* (організаційні, психолого-педагогічні, методичні); **компоненти** готовності до професійної діяльності (*мотиваційний, особистісний, когнітивно-операційний, креативний*); **етапи** реалізації моделі (*формування у студентів інноваційного мислення, вивчення інноваційних технологій в галузі фізичного виховання, практична реалізація інноваційних технологій в фізичному вихованні*). Система передбачає постійний моніторинг професійного розвитку майбутніх учителів фізичної культури та передбачуваний результат. Дослідно-експериментальна робота з реалізації моделі формування готовності до інноваційної діяльності проводилася на базі факультету фізичного виховання Львівського державного університету фізичної культури і включало 3 етапи: превентивний, освітній і творчий. В експерименті, який був спрямований на вивчення передового педагогічного досвіду вчителів фізкультури взяли участь 120 студентів третього курсу (58 студентів – експериментальна група, 62 – контрольна). Динаміка, яка відображає ефективність функціонування моделі в порівнянні з традиційною практикою виявлялася за чотирма рівнями: низьким, середнім, достатнім і високим. Дані самооцінки були отримані за допомогою методики діагностики готовності вчителя до інноваційної діяльності І. Піскарьової [1]. Метою першого етапу було створення у студентів уяви про структуру педагогічної діяльності викладача фізичної культури, про вимоги до нього, про нові, нетрадиційні методики викладання фізичного виховання. Реалізація цієї мети здійснювалася через лекційний курс «Основи педагогічної майстерності». В лекціях розглядалися питання структури та компонентів діяльності вчителя фізкультури, які характерні для педагогів - новаторів. Після лекцій були проведені практичні заняття, де студенти мали змогу спостерігати за проведенням відео - уроків фізкультури діаметрально протилежних за стилем вчителів, проводили бесіди з запрошеними педагогами.

Освітній етап вбирав в себе вивчення студентами передового педагогічного досвіду, оскільки він є основою для педагогічної інноватики. В ході аналізу літератури нами було виявлено, що передовому педагогічному досвіду характерні наступні ознаки: відповідність соціальному замовленню; стійкі позитивні результати педагогічної діяльності; оптимальне витрачання сил і засобів педагогів і учнів для досягнення стійких позитивних результатів навчання, виховання та розвитку; наявність елементів новизни. Саме на ці ознаки ми орієнтувалися при формуванні у студентів готовності до інноваційної

діяльності в процесі вивчення передового педагогічного досвіду. Основними засобами формування готовності до інноваційної діяльності були:

- ознайомлення студентів з передовим досвідом, роз'яснення переваг новацій, які рекомендуються в порівнянні зі звичайними способами роботи;
- показ в дії методів і прийомів роботи, які підлягають втіленню;
- відвідування занять школи передового досвіду, методичні заняття;
- виконання дослідницьких робіт за результатами передового педагогічного досвіду.

Вивчення практичного досвіду відбувалося у відповідності з формами його розповсюдження - усній та письмовій (творчий етап). При використанні усної форми проводилися наступні заходи:

1. Відвідування уроків педагогів-новаторів з подальшим їх обговоренням на практичному занятті, де викладач роз'яснював студентам в чому полягає цінність і наукова обґрунтованість нових прийомів, змісту занять і як слід застосовувати їх на практиці.
2. Практичне заняття, яке проводить вчитель, чий досвід вивчається. Вчитель ілюструє свою розповідь демонстрацією відео уроку, студенти задають питання, дискутують.
3. Практичне заняття, яке проводиться «удвох»: вчитель-новатор і викладач. Вчитель знайомить зі своєю системою, вводить студентів в лабораторію своєї педагогічної праці. Викладач дає теоретичне обґрунтування творчим знахідкам, нетривіальним підходам до організації уроків і позакласної роботи.
4. Перегляд відеозаписів уроків фізкультури, що проводилися студентами-практикантами з подальшим обговоренням та аналізом за допомогою «стоп-кадру».

З письмових форм вивчення передового педагогічного досвіду нами використовувалися наступні:

1. Аналіз і розшифрування конспектів уроків, які вчителі-новатори часто пишуть для себе. Студенти роблять необхідні помітки, пояснення, роз'яснюють оригінальні прийоми, творчі знахідки.
2. Опис студентами передового досвіду, складання тез або стислих конспектів виступів на практичному занятті.
3. Фіксування в розробці «Хід проведення практичного заняття» своєї точки зору щодо можливості застосування інновацій у власній діяльності.

Важливою умовою при організації етапів формування готовності до інноваційної діяльності є створення психологічної атмосфери безпеки і свободи за К. Роджерсом, а саме:

1. Визнання безумовної цінності особистості студента, яке досягається створенням умов для розвитку творчості у студентів, незалежно від їх стану, поведінки та успішності.
2. Створення ситуації, в якій відсутнє зовнішнє оцінювання.
3. Створення атмосфери взаєморозуміння та співпереживання.

Статистична обробка отриманих нами результатів демонструє якісні зміни у всіх компонентах готовності до інноваційної діяльності у студентів експериментальної групи в порівнянні з контрольною. При цьому, в структурі готовності студентів експериментальної групи пройшли позитивні зміни: значно збільшилася доля студентів з високим рівнем розвитку готовності до інноваційної педагогічної діяльності, а доля з низьким і середнім – зменшилася.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Отже, формувати готовність до інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичного виховання можливо в процесі вивчення передового педагогічного досвіду, використовуючи такі засоби як ознайомлення з досвідом, практичне навчання та залучення студентів до експериментальної роботи, а також створення умов психологічної безпеки і свободи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пискарёва И. Е. Методы диагностики готовности будущего учителя к инновационной деятельности: учебное пособие / И. Е. Пискарёва. – Кострома: Изд-во КГУ, 1999. – 60 с.
2. Поляков С. Д. Педагогическая инноватика: от идеи до практики / С. Д. Поляков. – М.: Педагогический поиск, 2007. – 167 с.
3. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 504 с.
4. Слостенін В.А. Педагогика: инновационная деятельность / В.А. Слостенін, А. С. Подымова. – М.: Магистр, 1997. – 224 с.
5. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: от идеи до практики / А. В. Хуторской. М.: Изд-во УНЦ ДО, 2005. 222 с.
6. Krste Angelovski. Pedagoškolo tvoreštvo vo funkcija na nastavnice / Pedagoškoto tvoreštvo vo funkcija na naučiot i tehnološkiot razvoj, Makedonian, 1990, s. 45-55.
7. Bassett G. Innovation in Primary Education. Led. 1988.
8. Libby V. Morris. Focus on Teaching and Learning // Innovative higher education. London, April 2015, Vol. 40. – pp. 95-96.

УДК 796.011.3:613

Степанюк Світлана, Городинська Інна, Лук'янченко Микола
Херсонський державний університет, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка

РОЛЬ МОТИВАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Швидкі перетворення в соціально-економічному розвитку суспільства й способі життя людини чинять сильний вплив на особистість і призводять до глибоких змін у її фізичному, психічному й духовному станах. Методи дослідження. Аналіз та узагальнення вітчизняного досвіду формування правильної життєвої позиції у ставленні до власного здоров'я, методи соціологічно-педагогічного опитування констатуючого характеру. Результати. У ході дослідження було здійснено